

Rumantsch

Elements dal svilup da la cumpetenzas

Champ da cumpetenzas

R.4
E

Scrifer

Process da scrifer: surlavurar il cuntegn

Cumpetenzas		1. Las scolaras ed ils scolars san surlavurar tematicamain lur text areguard la finamira da scrifer e las directivas.	renviaments	Renviament
R.4.E.1		Las scolaras ed ils scolars ...		
Incumbensa dal 1. ciclus	1	Cumenzament en il decurs dal 1. ciclus		
	a	» san discutir singulas malsegirtads da cuntegn, sche la persuna d'instrucziun fa attent a las passaschas correspondentas.		Cumpetenzas da basa
Incumbensa dal 2. ciclus	b	» san vegnir conscients en furmas d'emprerder cooperativas da singuls aspects positivs ed irregularitads da l'agen text (p. ex. conferenzas da scrifer, resun).		Stgalim da cumpetenzas
	c	» san per part sa metter en la posiziun dal lectur (p. ex. cun dumondas directivas, muster da pensar).		
Punct d'orientaziun	2			
	d	» san surlavurar singuls puncts ch'èn gia vegnids discussads ordavant en lur texts davant il monitor u sin palpiri en situaziuns cooperativas cun agid da criteris. » vesan cun agid da criteris aspects positivs sco era irregularitads areguard lur finamira da scrifer e san chattar alternativs (p. ex. pleds, formulaziuns, structura, successiun).	DR.4.C.1.d	
Incumbensa dal 3. ciclus	e	» san durant la discussiun da lur texts era sa metter en la posiziun dal lectur e sche necessari integrar meds supplementars per structurar il text (p. ex. titel, alinea, enumeraziun).		
	f	» vegnan conscients en situaziuns cooperativas (p. ex. en conferenzas da scrifer davant il monitor u sin palpiri) dad aspects positivs ed irregularitads areguard lur finamira da scrifer e lur directivas e san cun meds auxiliars chattar alternativs (p. ex. pledari u internet). » san applitgar independentamain singuls da quests process da lavur, sch'els procedan pass per pass. » san adattar tenor il cuntegn documents d'annunzia cun sustegn (p. ex. persuna d'instrucziun, singulas parts dal text) a la situaziun d'annunzia.	MI - Produziun e preschentaziun	
	g	» san applitgar e reflectar a moda independenta singuls da quels process da surlavurar sin palpiri u al computer per chattar pussaivladads co surlavurar il cuntegn. » san en process da surlavurar applitgar a moda intenziunada meds per manar il lectur per ch'ins possia leger il text pli tgunsch (p. ex. transiziun, represal).	MI - Produziun e preschentaziun MI - Produziun e preschentaziun	

Ulteriuras infurmaziuns davart ils elements dal svilup da las cumpetenzas èn disponibilas en il chapitel *Survista*.

Impressum

Editura:

Departement d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal Grischun

Tar quest document:

Plan d'instrucziun 21

Ediziun dals 15-03-2016

Maletg da la cuverta:

Corina Venzin

Copyright:

Ils dretgs d'auturas e d'auturs ed ulteriurs dretgs da questa pagina d'internet ha la CDEP-T. Cun chargiar giu cuntegns (texts, maletgs, datotecas) da questa pagina d'internet na vegnan transferids nagins dretgs.

Internet:

gr-r-lehrplan.ch

Cuntegn

R.1	Tadlar	2
A	Abilitads da basa	2
B	Chapir texts monologics	3
C	Chapir texts dialogics	4
D	Reflexiun davart il cumportament da tadlar	5
R.2	Leger	6
A	Abilitads da basa	6
B	Chapir texts da diever	7
C	Chapir texts litterars	8
D	Reflexiun davart il cumportament da leger	9
R.3	Discurrer	10
A	Abilitads da basa	10
B	Discurrer a moda monologica	11
C	Discurrer a moda dialogica	12
D	Reflexiun davart il cumportament da discurrer	13
R.4	Scriver	14
A	Abilitads da basa	14
B	Products scrits	15
C	Process da scriver: chattar ideas e planisar	16
D	Process da scriver: formular	17
E	Process da scriver: surlavurar il cuntegn	18
F	Process da scriver: surlavurar la furma	19
G	Reflexiun davart il cumportament da scriver	20
R.5	Lingua en il focus	21
A	Perscrutar lingua	21
B	Diever da la lingua	22
C	Furma da la lingua	23
R.6	Litteratura e cultura en il focus	25
A	Preschentaziun da texts e reflexiun davart l'effect	25
B	Savida davart genres, furmas da texts, auturAs e lur ovras	26
C	Analisa e sintesa	27
D	Savida davart cultura rumantscha	28

R.1

A

Tadlar

Abilitads da basa

1. Las scolaras ed ils scolars san percepir, ordinar e cumparegliar tuns, silbas, ramurs, suns e vuschs. Els san activar ed engrondir lur stgazi da plets receptiv.

renviaments

R.1.A.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	a	» san drizzar l'attenziun sin persunas che discurren e sin quai che vegn ditg.	
	b	» san identifitgar tuns, ramurs sco era rimas, silbas e singuls suns.	
	c	» san interpretar il tun da la vusch en il context (p. ex. volumen, tempo, autezza da la vusch).	
	d	» san identifitgar differents suns e cumbinaziuns da suns, als localisar en il pled (sun inicial, sun amez il pled, sun final) e cumparegliar cun experientschas da l'emprima lingua. » chapeschan plets e formulaziuns che vegnan duvrads en situaziuns famigliaras e san uschia engrondir lur stgazi da plets receptiv.	DR.1.B.1.a
2	e	» san interpretar en la situaziun meds nunverbals (p. ex. gestic, mimica, posiziun dal corp) e meds paraverbals (p. ex. l'intunaziun da la vusch, fluss da la lingua). » disponan da la perseveranza necessaria per suandar in text auditiv pli lung.	DR.1.B.1.a
	f	» san valitar las emoziuns da la persuna che discorra, era sut cundiziuns pli difficilas (p. ex. canera e plirs pledaders). » chapeschan plets e formulaziuns en differentas situaziuns e san uschia engrondir lur stgazi da plets receptiv.	DR.1.B.1.d
	g	» san percepir e distinguer differents registers da lingua (p. ex. linguas dal fatg, linguas da giuvenils, linguas dal sport).	

R.1

B

Tadlar

Chapir texts monologics

1. Las scolaras ed ils scolars san prender ora infurmaziuns da texts auditivs.		renviaments	
R.1.B.1	Las scolaras ed ils scolars ...		
1	a	» san chapir ed exequir simplas instrucziuns ed explicaziuns (p. ex. en expressiuns dal mintgadi, en decurs quotidian). » san producir insatge adattà tar il text tadlà (p. ex. disegnar in maletg intern, modellar insatge, preschentar a moda ludica).	
	b	» san raquintar tge ch'els han udi da texts auditivs (p. ex. raquintaziun prelegida, tema dal fatg raquintà, cudesch da maletgs, versets). » san suandar l'acziun d'ina simpla raquintaziun.	
	c	» chapeschan messadis ed explicaziuns e san exequir instrucziuns. » san suandar in curt text auditiv (p. ex. raquintaziun) fin a la fin e san rapportar davart il cuntegn. » san eruir cun dumondas singuls plets e formulaziuns dal text auditiv ed uschia engrondir lur stgazi da plets receptiv.	DR.1.B.1.c LE2GR.1.B.1.c
	d	» disponan d'ina chapientscha globala envers differents texts auditivs (p. ex. raquintaziun, poesia, text da diever, instrucziun da diever, decleraziun). » chapeschan infurmaziuns impurtantas da messadis (p. ex. infurmaziuns telefonicas, comunicaziun tras l'autpledader). » san eruir la muntada da plets nunenconuschents e simpels or dal context.	DR.1.B.1.b DR.1.B.1.c
2	e	» san sa preparar sin in text auditiv (p. ex. entras activar la presavida u entras leger las dumondas dal text auditiv avant che tadlar). » san suandar texts auditivs, eruir infurmaziuns evidentas e giugar curtas scenas (d'ina istorgia auditiva).	DR.1.B.1.b DR.1.B.1.c DR.1.B.1.d LE2GR.1.B.1.b
	f	» chapeschan cun agid impurtantas infurmaziuns (era implicitas) d'in text auditiv (p. ex. rapport, referat, giu auditiv) e las san reproducir. » chapeschan il cuntegn essenzial da decleraziuns e rapports, al san nudar e visualisar (p. ex. mindmap, diagram). » san eruir la muntada da plets nunenconuschents cun agid dal context, cun agid da dumondas u cun guardar suenter (p. ex. en dicziunaris, cudeschs dal fatg, internet) per uschia engrondir lur stgazi da plets receptiv.	DR.1.B.1.d DR.1.B.1.e

R.1 | Tadlar

C | Chapir texts dialogics

1. Las scolaras ed ils scolars san suandar discurs e mussar lur attenziun.		renviaments
R.1.C.1 Las scolaras ed ils scolars ...		
1	a » san suandar in discurs famigliar e mussar lur participaziun activa.	
	b » san suandar discurs e mussar lur participaziun activa a moda nonverbala (p. ex. mimica, lingua dal corp), paraverbala (p. ex. intunaziun) e verbala (cun plects). » san memorisar cuntegns impurtants d'in discurs. » san sa participar ad in discurs e san per gronda part resguardar las reglas da discurs correspundentas (p. ex. tadlar cun attenziun, laschar discurre a fin).	DR.3.C.1.a
	c » san percepir l'atmosfera en situaziuns da communicaziun famigliaras (p. ex. offensiun emoziunala, consternaziun, ravgia, gritta, plaschair). » san suandar contribuziuns da discurs e memorisar l'impurtant. » san dumandar suenter, sch'els n'han betg chapì insatge en il discurs.	DR.3.C.1.b
2	d » san mantegnair l'attenziun en in discurs pli lung e s'integrar a moda adattada. » chapeschan discurs pli lungs uschè bain, ch'els san resumar lur cuntegn.	
	e » san suandar differents discurs pli lungs e mussar lur participaziun activa a moda nonverbala, paraverbala e verbala (tadlar cun attenziun). » san valitar situaziuns da communicaziun famigliaras, las intenziuns dals plectaders e l'effect emoziunal dal tadlà. » san tschentar dumondas precisas en discurs, sch'els vulan savair insatge a moda pli exacta. Els san uschia engrondir lur stgazi da plects. » san sa participar ad in discurs e resguardar per gronda part las reglas da discurs correspundentas (p. ex. tadlar cun attenziun, laschar discurre a fin).	DR.3.C.1.c DR.3.C.1.d DR.3.C.1.e
	f » san valitar il cumportament da discurs dals auters en situaziuns, nua ch'i vala da chattar in consens u en situaziuns da conflict e reagir a moda adequata.	

R.1

Tadlar

D

Reflexiun davart il cumportament da tadlar

1. Las scolaras ed ils scolars san reflectar lur cumportament ed interess da tadlar.		renviaments
R.1.D.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a » san sa barattar cun instrucziun e cun agid da dumondas concretas davart il raquintà. » san sa barattar davart in discurs e lur cumportament da discurs cun agid da dumondas concretas.	
2	b » san identifitgar facturs da disturbi en ina situaziun da discurs ed als resguardar durant il tadlar (p. ex. canera, pronunzia malarticulada).	
●	c » san cun agid da dumondas directivas descriver tge strategias da tadlar ch'els applitgeschan per chapir il tatlà (p.ex. tadlar in text en purziuns, leger la dumondas avant il tadlar). » san cun agid sa barattar davart l'effect ch'ina contribuziun da discurs ha sin els.	LE2GR.1.B.1.a

R.2

A

Leger

Abilitads da basa

1. Las scolaras ed ils scolars disponan da las abilitads da basa dal leger. Els san activar ed engrondir lur stgazi da plets receptiv per chapir pli spert il legi.

renviaments

R.2.A.1

Las scolaras ed ils scolars ...

1

- a » san identifitgar simpels maletgs da plets or da lur vita da mintgadi (p. ex. Migros, Coop, Volg, Coca Cola).
 » san reconuscher singuls bustabs (p. ex. da lur agen num).
 » sviluppan interess per cudeschs da maletgs.

- b » san colliar bustabs cun suns sco era cumbinar bustabs tar silbas e furmar plets curts ed enconuschents.
 » san leger plaunet curtas frisas.

- c » san leger curts texts familiars tant dad aut, sco era cun muventar ils lefs u da bass.
 » san identifitgar immediat plets familiars.

- d » san identifitgar immediat morfems fitg frequents (p. ex. dis-, pre- sco prefixs).

2

- e » san sminar tge che suonda sco proxim quai che pertutga cuntegn e grammatica.

- f » san preleger in curt text exercità a moda fluenta.
 » san identifitgar immediat plets respectivamain maletgs da plets enconuschents (activar stgazi da plets receptiv).

- g » han in tempo da leger che serva a chapir il text.

R.2

B

Leger

Chapir texts da diever

1. Las scolaras ed ils scolars san prender ora infurmaziuns da texts da diever.

renviaments

R.2.B.1

Las scolaras ed ils scolars ...

1

a	» san leger e chapeschan simpels pictograms da lur vita da mintgadi. » chapeschan simpels fatgs ed instrucziuns visualisads en maletgs. » san raquintar tge ch'els han vis ed emprendì en las medias (p. ex. emissiun d'uffants, film, gieù per imprendì).	
b	» chapeschan frasas curtas tar ina tematica cun sustegn da maletgs u cun agid. » san leger e chapeschan plets impurtants dal tema tractà.	
c	» san metter en relaziun maletgs e text en texts da diever che cuntegnan maletgs. » disponan d'avunda perseveranza per chattar infurmaziuns en texts bain structurads davart temas ch'als interesseschan. » chapeschan en general in simpel text da diever cun agid da dumondas intenziunadas e san prender ora infurmaziuns impurtantas.	
d	» san cun instrucziun scuvrir la biblioteca sco lieu per procurar lectura ed infurmaziun. » san prender ora infurmaziuns essenzialas ed explicitas da curts texts da diever survesaivels, structurads (p. ex. cun titels ed alineas) ed illustrads.	

2

e	» san survegnir ina survista da texts da diever survesaivels che cuntegnan fotografias ed illustraziuns. » san nizzegiar maletgs per chapir il text. » san activar l'atgna presavida e l'aspectativa dal lectur cun agid dad atgnas dumondas e dumondas dadas. » san marcar cun agid en curts texts da diever quai che n'è betg cler e quai ch'è impurtant.	DR.2.B.1.a
DR.2.B.1.b
DR.2.B.1.c
DR.2.B.1.d
f	» san identifitgar la structura d'in text e chattar infurmaziuns explicitas. » chapeschan globalmain in text pli curt e structurà a moda survesaivla era sch'els na chapeschan betg singuls plets. » san cun agid da dumondas intenziunadas eruir infurmaziuns implicitas, ma evidentas e metter en relaziun maletgs e text. » san cun dumondas eruir la muntada da plets nunenconuschents u chapir cun instrucziun singuls plets cun meds auxiliars adattads (p. ex. vocabulari, cudesch da diever, internet) per uschia engrondir lur stgazi da plets. » chapeschan texts da diever adattads a lur vegliadetgna.	DR.2.B.1.b
DR.2.B.1.c
LE2GR.2.B.1.b
LE2GR.2.B.1.c
g	» san cun agid prender ora infurmaziuns da graficas survesaivlas, diagrams e tabellas. » san procurar per texts da diever entaifer ina retschertga (p. ex. en l'internet, en la biblioteca) e nizzegiar cun agid da dumondas directivas quellas infurmaziuns per ulteriuras lavurs (p. ex. referat). » san lavurar cun infurmaziuns da differentes texts da diever (p. ex. crear mind-maps, glistas da chavazzins, radi da dumbers).	

R.2
CLeger
Chapir texts litterars

1. Las scholaras ed ils scholars san leger e chapir texts litterars.		renviaments
R.2.C.1	Las scholaras ed ils scholars ...	
1	a » vesan en in maletg ina situaziun (p. ex. figura, acziun, istorgia pussaivla). » san s'imaginar respectivamain raquintar en in discours in'istorgia or da maletgs mess in suenter l'auter (p. ex. cudesch da maletgs).	
	b » san suandar istorgias raquintadas u prelegidas e chapir il fil cotschen (p. ex. pitschna istorgia, cudesch da maletgs, verset, verset per trair la sort). » san colliar il fil cotschen d'ina istorgia cun maletgs correspondents.	
	c » chapeschan en curts texts cun agid da dumondas acziuns e tratgs spezifics tipics da figuras. » san s'imaginar cun instrucziuns acziuns centralas, lieus e figuras en curtas istorgias e las colliar cun l'agen mund. » san engrondir lur stgazi da plets receptiv cun drizzar cun agid lur atenziun sin plets e formulaziuns specificas. » san resentir la biblioteca sco lieu cun ina ritga purschida da leger e san cun instrucziun eleger cudeschs auditivs ed autras medias.	
	d » san mussar lur chapientscha da text cun al preleger a moda adattada (p. ex. differenziar singulas figuras entras la vusch).	
2	e » san eleger audiocudeschs ed autras medias per l'atgna lectura cun sustegn da covers, texts sin il viertgel, illustraziuns ed extracts da texts. » resentan cun sustegn (p. ex. persuna d'instrucziun, audiocudesch) l'atmosfera d'in text (p. ex. tensiun en in crimi).	
	f » san sfegliar en differents cudeschs per eleger in cudesch (p. ex. leger l'entschatta u la fin). » san sa metter en la situaziun da las figuras, chapir cun sustegn lur acziuns sco era lur intenziuns e motivs ed als colliar cun l'agen mund. » san cun sustegn s'orientar en ina biblioteca e nizzegiar lur purschida. » san formular il patratg central en poesias elegidas cun sustegn. » san mussar lur chapientscha da text cun preleger in text a moda adattada uschia che la differenza tranter passaschas narrativ-descriptivas ed il discours da figuras vegn visibla.	
	g » san cun sustegn eruir tratgs specifics tipics (p. ex. gist/malgist) ed intenziuns da las figuras era sche quellas n'èn betg menziunadas explicitamain.	

R.2

Leger

D

Reflexiun davart il cumportament da leger

1. Las scholaras ed ils scholars san reflectar lur cumportament ed interess da leger.		renviaments
R.2.D.1	Las scholaras ed ils scholars ...	
1		
	a » san cun instrucziun e cun agid da dumondas intenziunadas sa barattar cun auters davart la lectura. » san cun agid da dumondas intenziunadas sa barattar davart lur interess da leger e san uschia reflectar lur lectura elegida.	
	b » san dar resuns in a l'auter quant bain ch'els (pre)legian, cun instrucziun ed agids adattads da giuditgar.	
2	c » san cun instrucziun reflectar davart las strategias da leger ch'els han duvrà (p. ex. avair la survista, marcar, notizia a l'ur). » san cun instrucziun reflectar co ch'els han chapì in text e sa barattar davart lur chapientscha da text. » san descriver sut tge cundiziuns ch'els legian in cudesch e co ch'els san s'aprofundar en il leger. » san descriver co ch'il leger als enritgescha era ordvart il temp d'instrucziun e co che quai schlargia lur orizzont.	LE2GR.2.B.1.a

R.3 Discurrer

A Abilitads da basa

1. Las scolaras ed ils scolars san nizzegiar a moda adattada lur motorica da discurrer, lur articulaziun e lur vusch. Els san activar lur stgazi da plets productiv e lur model da frasa per discurrer a moda fluenta.		renviaments
R.3.A.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a » san furmar la gronda part dals suns dal rumantsch a moda isolada ed en il pled. » san duvrar plets e formulaziuns (p. ex. en dumondas, constataziuns e cumonds) en situaziuns famigliaras dal mintgadi a moda adequata (stgazi da plets productiv).	
	b » san discurrer cun pronunzia chapibla ed intensidad dal tun adattada. » san activar lur stgazi da plets productiv per s'exprimer a moda adattada davart differents temas ed en differentas situaziuns.	
	c » san duvrar meds nonverbals (p. ex. gestic, mimica, posiziun dal corp) e meds paraverbals (p. ex. respiraziun, intunaziun, fluss da la lingua) a moda adattada.	
2	d » san integrar en il discurrer a moda adequata meds verbals, paraverbals e nonverbals. » disponan d'in stgazi da plets vast avunda per s'exprimer a moda precisa.	

R.3

Discurrer

B

Discurrer a moda monologica

1. Las scolaras ed ils scolars san s'exprimer en situaziuns monologicas a moda adattada e chapibla.

renviaments

R.3.B.1

Las scolaras ed ils scolars ...

1

- a » san cun sustegn exprimer a moda verbala u nonverbala sentiments e patratgs sco era eveniments ed experientschas.
- b » san rapportar davart observaziuns e descriver cun sustegn simpels cuntegns.
- c » san s'exprimer en differentas situaziuns, sch'els vegnan sustegnids e sch'els pon sa preparar (p. ex. raquintaziun, decleraziun, preschentaziun).
» san preschentar curtas poesias (p. ex. verset da trair la sort, rima).

DR.3.C.1.a
DR.3.C.1.b
LE2GR.3.C.1.a

2

- d » san raquintar ina istorgia a moda chapibla.
» san preschentar cun agid d'in schema lur resultats da lavur e lur patratgs (p. ex. elements dal text, structura).
» san rapportar a moda chapibla davart resultats d'ina lavur da gruppa e duvrar latiers differentas medias (p. ex. maletg, text).
- e » san duvrar agids da structuraziun per ina curta preschentaziun (p. ex. mindmap, chavazzin, structura).
» san raquintar in eveniment a moda tensiva.
» san raquintar in istorgia inventada (p. ex. cun agid da maletgs, ina skizza, chavazzin tar las differentas parts).

DR.3.C.1.b
DR.3.C.1.c
DR.3.C.1.d
DR.3.C.1.e
LE2GR.3.C.1.b
LE2GR.3.C.1.e

- f » san preschentar in cudesch (litteratura per uffants e giuvenils, cudesch tematic) u in film.
» san raquintar ina istorgia en ina cronologia chapibla.
» san preschentar lur resultats da lavur a la classa.
» san preschentar poesias e texts curts avant in public ed uschia cuntanscher l'effect giavischà.

- g » san cun agid retschertgar material per ina preschentaziun en cudeschs ed en l'internet, san al selecziunar e estructurar e san preschentar lur savida (p. ex. referat, descripziun, rapport, podcast).
» san estructurar ina preschentaziun cun agid da chavazzins e notizias.

DR.3.C.1.e

R.3 Discurrer

C Discurrer a moda dialogica

1. Las scolaras ed ils scolars san sa participar activamain ad in dialog.		renviaments
R.3.C.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a » san percepir il partenari da discussiun sco visavi e sa metter en contact cun el. » san elegier sezs ina rolla famigliara e far part activamain ad in gieu.	
	b » san responder a dumondas ch'èn drizzadas directamain ad els. » san sa participar a curts e simpels discurs. » san resguardar en fasas curtas las reglas da discurs (p. ex. s'annunziar avant che discurrer, sa drizzar a la persuna ch'ins pledenta, duvrar la furma da curtaschia).	
	c » san formular cleramain sin dumonda ina contribuziun al discurs. » san integrar lur contribuziun a moda adequata en in discurs (p. ex. reagir a moda empatica, betg vulneranta). » san manar simpels discurs dal mintgadi a moda independenta e nizzegiar medias per tgirar contacts existents (p. ex. discurs al telefon cun enconuschents).	
2	d » san integrar lur contribuziun en discurs pli lungs a moda adattada e far contribuziuns tematicamain adattadas. » san spetgar cun lur contribuziun da discurs fin ch'ìls auters han formulà a fin lur contribuziun.	DR.3.C.1.d DR.3.C.1.e
	e » san signalisar ad uras lur contribuziun a moda nonverbala e cun signals verbals (p. ex. segn cun il maun). » san preparar e moderar in discurs (p. ex. discurs al telefon, discussiun en classa). » san moderar ina lavur da gruppa, sche tala sa basa sin instrucziuns cleras (p. ex. sa tegnair al temp, fixar ils resultats). » san per gronda part sa tegnair vi da reglas da discurs dadas avant (p. ex. s'annunziar avant che discurrer, sa drizzar a la persuna, cun la quala ins discorra). » san integrar lur patratgs en il discurs ed als precisar e rinforzar sin dumonda lur opiniun cun in argument.	DR.3.C.1.e
	f » san formular lur opiniun en disputs e discurs orientads envers in consens e sutlingiar lur posiziun cun in argument. » san surpigliar la moderaziun tar simplas tematicas ed en curts discurs (p. ex. iniziar la lavur da gruppa, cussegl da classa).	OP

R.3

Discurrer

D

Reflexiun davart il cumportament da discurrer

1. Las scolaras ed ils scolars san reflectar lur atgna moda da discurrer, lur cumportament en preschentaziuns ed en discurs.		renviaments
R.3.D.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a » san sa barattar cun agid da dumondas concretas co ch'els ed auters èn sa depurtads en il discurs. » realiseschan che prender part ad ina discussiun po esser ina basa emoziunala per ina relaziun.	
2	b » resentan in'empèrnavla atmosfera da discurs cun stima sco enritgiment e san exprimer quai cun agens pèds.	
	c » san reflectar davart senn e funcziun da reglas da discurs. » san reflectar cun agid da criteris davart ina preschentaziun e ses effect (p. ex. adequat a l'adressat). » san sa barattar davart l'effect (emoziunal) ch'ina contribuziun da discurs po avoir. » san descriver cun agid da dumondas directivas lur progress concernent lur moda e maniera da discurrer en preschentaziun e discurs.	
	d » san cun agid da dumondas directivas reflectar davart il manar il discurs durant ina lavur da gruppa e far propostas da meglieraziun. » san cun instrucziun reflectar en tge moda e maniera ch'els sezs han influenzà il decurs dal discurs.	

R.4

A

Scriver

Abilitads da basa

1. **Las scholaras ed ils scholars san scriver a maun a moda legibla e currenta e nizzegiar la tastatura. Els sviluppeschan in fluss da scriver suffizient per avair avunda capaciad per ils process da scriver elevads. Els san activar ed engrondir lur stgazi da plets productiv e models da frusas per formular e scriver a moda fluenta.**

renviaments

R.4.A.1 Las scholaras ed ils scholars ...

1	a	» sviluppan la motorica fina tras differentas activitads.	
	b	» san lavurar en ina posiziun da corp adattada per disegnar e scriver.	
	c	» san exequir ils moviments da basa da la scrittira en tuttas direcziuns (p. ex. furmas e successiuns da bustabs). » san identifitgar singuls suns e singulas cumbinaziuns da suns, als attribuir a bustabs e scriver singuls plets tenor lur suns.	
	d	» san scriver l'entir alfabet d'ina scrittira betg liada ed era las cifras a moda currenta. » san identifitgar tut ils suns e tut las cumbinaziuns da suns ed als attribuir tenor ils suns (e betg exnum tenor reglas ortograficas) a bustabs. » san duvrar plets e formulaziuns en situaziuns da scriver dal mintgadi a moda adattada e san activar lur stgazi da plets productiv (p. ex. curta brev, formulaziun en brev).	
	e	» san concepir lur texts cun differentes utensils da scriver (p. ex. rispli, culli, tastatura dal computer). » san duvrar ils elements da basa d'in program d'elavuraziun da texts.	
2	f	» san scriver las successiuns da bustabs en ina scrittira liada parzialmain.	
	g	» san integrar elements persunals en lur scrittira. » san scriver cun differentes utensils da scriver a moda legibla cun in tempo adattà per formular, respectivamain san disponer dalla motorica fina necessaria. » san duvrar plets, formulaziuns e models da frasa a moda adattada en differentas situaziuns da scriver ed activar lur stgazi da plets productiv (p. ex. far notizias, mindmap, scriver in rapport u in raquint).	
	h	» san scriver a moda legibla e currenta en ina scrittira persunala. » san scriver (a maun) a moda fluenta per avair avunda capaciad per ils proxims process da scriver (formular, sviluppar il fil cotschen).	

R.4

B

Scriver

Products scrits

1. Las scholaras ed ils scholars enconuschan differents musters da texts areguard structura, cuntegn, lingua e furma ed als san nizzegiar tenor lur finamira da scriver per scriver agens texts.		renviaments
R.4.B.1	Las scholaras ed ils scholars ...	
1	a » san s'occupar cun differents texts adattads a la vegliadetgna (p. ex. cudesch da maletgs, istorgia per preleger, brev, notizia, placat) per emprender d'enconuscher musters per l'agen scriver (p. ex. scrivlottim, glista).	
	b » san scuvrir la scrittira sco purtadra da muntada e sco instrument per nudar patratgs e per effectuar insatge tar auters (p. ex. carta d'engraziament, glista da giavischs). » enconuschan simpels musters da text (p. ex. glista, titulaziun, carta cun il num, suttascripziun) ed als san nizzegiar per l'agen scriver.	
	c » enconuschan il muster d'ina brev persunala cun titulaziun e furmla da finiziun per al savair nizzegiar per l'agen scriver. » enconuschan elements d'in muster per scriver storgias (p. ex. cumenzament e finiziun d'ina paraula) per als savair nizzegiar per l'agen scriver. » enconuschan differents musters per scriver simpels texts d'infurmaziun (p. ex. simpel placat d'emprender, instrucziun da gieu) per als savair nizzegiar per l'agen scriver. » enconuschan musters da differents texts curts (p. ex. indeschin, engiavinera, verset) per als savair nizzegiar per l'agen scriver.	
2	d » enconuschan il muster d'in dialog per al savair nizzegiar per l'agen scriver.	
	e » enconuschan musters da raquintar sco la perspectiva da raquintar, la midada da perspectiva per als savair nizzegiar per l'agen scriver (p. ex. raquint d'in eveniment or da la perspectiva da duas u pliras figuras, istorgia parallela). » enconuschan tratgs specifics areguard il cuntegn e la furma da sorts da texts documentars (p. ex. schurnal d'emprender, protocol) per als savair nizzegiar per l'agen scriver.	
	f » enconuschan differentas sorts da texts (p. ex. furmas da lirica, resumaziun, intervista, email, portfolio, placat, gasetta da paraid, folias da preschentaziun) per las savair nizzegiar per l'agen scriver.	OP

R.4

Scriver

C

Process da scriver: chattar ideas e planisar

1. Las scholaras ed ils scholars san co chattar avunda ideas da scriver e san co las integrar en in process da scriver a moda intenziunada.		renviaments
R.4.C.1	Las scholaras ed ils scholars ...	
1		
a	» san sviluppar or d'istorgias, cudeschs da maletgs, teaters da poppas ideas per atgnas istorgias e san sa barattar cun auters davart quellas. » san descriver danunder ch'els survegnan infurmaziuns (p. ex. medias da print, televisiun, internet).	
b	» san cun instrucziun applitgar differentas modas da proceder per chattar ideas (p. ex. concepir comunablamain in cluster, rait d'ideas, maletgs interns). » san cun agid da medias disponiblas rimnar infurmaziuns tar in tema specific (p. ex. cudesch, revista, gieuv d'emprander, pagina d'internet) per ch'els sappian elavurar ils cuntegns per in text tematic correspondent.	DR.4.C.1.b
c	» san s'imaginar pertge ch'els scrivan e rapportar davart quai. » mussan prontadad da sviluppar novas ideas durant il scriver.	DR.4.C.1.b
2	d	DR.4.C.1.c
	d	» san sviluppar sulet u en gruppa differentas ideas da scriver, las estructurar e planisar cun instrucziun lur process da scriver (p. ex. en in mind-map, glista da chavazzins).
e	» san applitgar a moda independenta differentas metodos per chattar ideas da scriver en connex cun istorgias e poesias. » san applitgar differentas tecnicas da retschertgar per elavurar ils cuntegns per in text da diever e per planisar il text. » san elegier medias e las nizzegiar sco funtaunas d'infurmaziun per lur emprander (p. ex. lexicon, maschina da retschertga, telescola) per ch'els sappian elavurar ils cuntegns per in text da diever correspondent.	DR.4.C.1.d
f	» san mussar prontadad d'era adina puspè cumpletter texts pli lungs cun novas ideas e planisar il process da scriver, era sche problems sa mussan. » san cun tge finamira ch'els scrivan e san descrivar da tge ch'els vulan scriver.	

R.4

Scriver

D

Process da scriver: formular

1. Las scolaras ed ils scolars san metter lur ideas e lur patratgs en ina successiun chapibla e logica. Els san vegnir en in fluss da scriver e formular adequatamain a lur intenziun.		renviaments
R.4.D.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1		
	a » san schlargiar lur stgazi da plets productiv cun nizzegiar per lur istorgias ils plets e las formulaziuns che stattan a disposiziun sco agid da formulaziun.	
	b » san s'approfondar en in'istorgia u en in tema e metter lur patratgs ed ideas parzialmain en ina successiun chapibla.	
	c » san metter lur patratgs ed ideas en ina successiun chapibla e chattar ils dretgs plets per als exprimer. La situaziun ed il process da scriver vegnan exequids per gronda part a moda independenta. » san adattar lur formulaziuns per gronda part a l'intenziun da scriver (p. ex. sa drizzar a l'adressat). » san formular emprims texts cun agid dal computer ed applitgar funcziuns da basa d'in program da computer (p. ex. avrir la datoteca, scriver, arcunar).	MI - Produccziun e preschentaziun DR.4.C.1.b
2	d » san rimnar plets e locuziuns en connex cun il tema ed als duvrar a moda adequata. » san sa metter en in stadi da scriver a moda fluenta (p. ex. scriver automaticamain, ir enturn e discurre per sasez, raquintar in a l'auter, scriver spontanamain e betg trasora curreger). » san metter lur patratgs ed ideas dal text en ina successiun chapibla e logica. » san nizzegiar funcziuns da basa da programs da computer (p. ex. spustar, copiar, stizzar) per concepì ed elavurar lur products (p. ex. text, tabella, preschentaziun, maletg).	MI - Produccziun e preschentaziun DR.4.C.1.b

R.4 Sriver

E Process da sriver: surlavurar il cuntegn

1. Las scolaras ed ils scolars san surlavurar tematicamain lur text areguard la finamira da sriver e las directivas.		renviaments
R.4.E.1 Las scolaras ed ils scolars ...		
1		
a	» san discutir singulas malsegirtads da cuntegn, sche la persuna d'instrucziun fa attent a las passaschas correspundentas.	
b	» san vegnir cunscients en furmas d'emprender cooperativas da singuls aspects positivs ed irregularitads da l'agen text (p. ex. conferenzas da sriver, resun).	
2	c » san per part sa metter en la posiziun dal lectur (p. ex. cun dumondas directivas, muster da pensar).	
d	» san surlavurar singuls puncts ch'èn gia vegnids discutads ordavant en lur texts davant il monitor u sin palpiri en situaziuns cooperativas cun agid da criteris. » vesan cun agid da criteris aspects positivs sco era irregularitads areguard lur finamira da sriver e san chattar alternativas (p. ex. plets, formulaziuns, structura, successiun).	DR.4.C.1.d
e	» san durant la discussiun da lur texts era sa metter en la posiziun dal lectur e sche necessari integrar meds supplementars per structurar il text (p. ex. titel, alineas, enumeraziun).	

R.4

Scriver

F

Process da scriver: surlavurar la furma

1. Las scholaras ed ils scholars san surlavurar lur text areguard ortografia e grammatica.		renviaments
R.4.F.1	Las scholaras ed ils scholars ...	
1		
	a » san cun instrucziun resguardar tar la surlavuraziun formala emprimas reglas: scriver tenor suns, cunfins da peds, scriver grond il cumenzament da la frasa, punct a la fin da la frasa.	
	b » san en situaziuns cooperativas surlavurar lur texts formalmain, sch'il sbagl è nudà. Els san resguardar las suandantas reglas en cas tipics: p. ex. segn d'interpuncziun a la fin d'ina frasa, scriver grond ils nums da persunas e lieus.	
2	c » san curreger punctualmain al computer scripziuns faussas cun ils meds electronics disponibels en u per rumantsch. » san resguardar las suandantas reglas durant surlavurar comunablamain: p. ex. ch/tg, sch/s, c/z, consonanza dubla.	
	d » mussan prontadad da rediger lur texts e d'eliminar sbagls e sviluppan quattras in sensori per sbagls. » san constatar en situaziuns cooperativas (p. ex. en discussiun vicendaivla dals texts) la gronda part da las incorrectadads en peds e frsas e san las surlavurar formalmain, sch'els procedan pass per pass. Els resguardan las suandantas reglas: p. ex. segns d'interpuncziun en il discurs direct. » san consultar en cas da dubi il vocabulari ed auters meds d'agid.	DR.4.C.1.d
	e » san analisar simpels problems ortografics ed eleger ina strategia da soluziuns adattada (p. ex. tschertgar il tschep, analogias, activar savida da reglas, guardar suenter). » san applitgar era pussaivladads dal computer per curreger scripziuns faussas. » san comunablamain chattar irregularitads en peds e frsas e surlavurar lur texts formalmain. Els resguardan las suandantas reglas: p. ex. la scripziun da pajais/pievels/linguas, accents, separaziun da silbas, furmaziun da peds sco adjectivs che fineschan sin -aivel miaivel), -ar (regular) u -iv (pensiv).	MI - Producciun e preschentaziun DR.4.C.1.d LE2GR.4.B.1.b

R.4 Sriver

G Reflexiun davart il cumportament da sriver

1. Las scolaras ed ils scolars san reflectar davart lur process e lur products da sriver e san valitar lur qualitad.		renviaments
R.4.G.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1		
	a » san discutir cun agid da dumondas directivas lur texts (p. ex. mussar singuls plects, frastas u parts ch'als plaschan spezialmain).	
	b » san cun instrucziun discutir lur metodas e modas da proceder per rimnar ideas, per planisar e sboszar.	LE2GR.4.B.1.a
2	c » san cun agid da criteris discurren davart qualitads dal text, per sviluppar in sentiment per passaschas ch'èn gartegiadas (p. ex. singuls plects u frastas ch'als plaschan spezialmain bain u che n'als plaschan betg). » san chattar passaschas problematicas dal text e chattar formulaziuns alternativas.	
	d » san en situaziuns cooperativas prender distanza da l'agen text per al savair valitar cun agid da criteris (p. ex. en ina conferenza da sriver). » san descriver tge effect ch'els vulan cuntanscher cun lur text (p. ex. tensiun, surpraisa, estetica, provocaziun) e sa barattar, sche quai è gartegià.	
	e » han la perseveranza necessaria da reflectar davart lur texts e lur sriver. » san en in discours communabel reflectar pertge ch'els scrivan e metter en connex cun lur incarica da sriver per diriger l'agen process da sriver. » san reflectar davart pussaivladads e cunfins d'in program da correctura e vesan difficultads pussaivlas (p. ex. sriver grond e pitschen; acceptar scripziuns e las integrar en il vocabulari).	

R.5

A

Lingua en il focus

Perscrutar lingua

1. Las scholaras ed ils scholars san perscrutar e cumparegliar linguas. Per quel intent san els rimnar, ordinar e cumparegliar material linguistic. Ils scholars san formular supposiziuns davart quest material e las verifitgar.

renviaments

R.5.A.1

Las scholaras ed ils scholars ...

1

a

- » san eleger material linguistic cun agid da criteris e l'ordinar (p. ex. sortir plets tenor lur sun inicial, ordinar tenor rimas, rimnar plets tar ina tematica, rimnar furmlas da salidar).
- » san parzialmain describer lur proceder.

2

b

- » san eleger material linguistic d'ina rimnada existenta u al elavurar sezs or d'ina u pliras linguas (p. ex. maletg sonor d'autras linguas, plets, frastas pictograms, linguas secretas ed autras scrittiras, locuziuns, texts) e describer lur proceder a moda chapibla.
- » san ordinar lur rimnada tenor criteris dal cuntegn e formals, sch'els survegnan ils criteris necessaris.
- » san cun sustegn perscrutar lingua cun agid d'emprovas linguisticas (p. ex. emprova da spustada, emprova da l'infinitiv).
- » san formular atgnas supposiziuns davart fenomens linguistics perscrutads.

R.5 | Lingua en il focus

B | Diever da la lingua

1. Ils scolars e las scolaras san perscrutar il diever e l'effect da lingua.			renviaments
R.5.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...			
1	a	» san far experientschas cun il cumportament e las reglas durant in discurs en ina gruppa pli gronda (p.ex. midada da pledader, discurs en classa) e reflectar davart lur niz. » san far emprimas experientschas cun la diversidad linguistica en classa (p. ex. rituals da salidar, melodia da la lingua, plects preferids).	
	b	» san sa barattar davart experientschas cun differentas furmas da cumportament en discurs (p. ex. furmlas da salidar, reglas da cumportament tenor rollas ed en differentas situaziuns sco a chasa, sin piazza da pausa, discurs en classa). » san s'exprimer davart lur experientschas cun differentas linguas (p. ex. melodia da la lingua, plects inventads).	
2	c	» san intercurir co che la lingua sa mida tenor adressat (p.ex. cumportament en discurs cun amis u creschids). » san cun sustegn s'occupar cun temas complexs da lingua (p. ex. acquisiziun da la lingua, chapibladad ed internaziunalitad da pictograms, linguas e scrittiras secretas). » san intercurir differentas linguas (p. ex. en connex cun furmlas da salidar, cun lingua tenor schlattaina, cun reglas da discurs en situaziuns cumparegliablas, cun problems da translaziuns).	LE2GR.5.A.1.b LE2GR.5.A.2.a

R.5
CLingua en il focus
Furma da la lingua

1. Ils scolars e las scolaras san intercurir structuras linguisticas en plects e frasas.

renviaments
DR.5.C.1

R.5.C.1

Las scolaras ed ils scolars ...

1	a	» san rimnar experientschas cun rimas, silbas e suns (p. ex. splatschar silbas, udir l'emprim sun dal pled).	
	b	» san intercurir plects sin fundament da lur suns. » san rimnar experientschas cun: construcziun dal pled e da la frasa (p. ex. definir cunfins da plects ed il dumber da plects en ina frasa); differentas structuras da suns da las differentas linguas en la classa (p. ex. melodia da la frasa); differentas scrittiras (p. ex. scrittira da maletgs).	
	c	» san cun instrucziun intercurir ina regla ortografica e la chapir cun agid (p. ex. s/sch, ch/tg, scriber grond e pitschen). » san nizzegiar lur enconuschientschas fonologicas per la reflexiun davart fenomens linguistics era en lur emprima lingua (p. ex. emprim sun dal pled, rima, silba).	
2	d	» san intercurir l'effect e la funcziun da plects en frasas (p. ex. tge plects pon ins laschar davent e tuttina chapir il text). » san intercurir cun agid ina regla ortografica (p. ex. c/z, separaziun da plects, consonanza dubla). » san intercurir avantatgs e dischavantatgs da differentes sistems da scrittira (p. ex. alfabet versus pictograms).	
	e	» san cumparegliar la lingua d'alfabetisaziun cun autras linguas da la classa quai che pertutga tratgs cuminaivels e differenzas tar la fonologia e tar la lexicologia.	

2. Ils scolars e las scolaras san duvrar expressiuns grammaticalas per l'analisa da structuras linguisticas e san applitgar lur savida davart la grammatica.

renviaments

R.5.C.2

Las scolaras ed ils scolars ...

1	a	» san far emprimas experientschas cun las trais spezas da plects principalas nomen, verb ed adjectiv. » san ch'i dat artitgels, numerals e particlas. » san ch'ins po conjugiar verbs e che mintga verb ha in tschep.	
	b	» san identifitgar nomens, verbs ed adjectivs tipics cun agid dal cuntegn (p. ex. il pled curren è in verb perquai ch'el descriva in'activitad). » san ch'i dat ils temps grammaticals preschent, imperfect e perfect. » san ch'i dat il tschep d'in pled e san furmar famiglias da plects simplas. » san ch'i dat sco ulteriuras spezas differentas sorts da pronoms.	

renviaments		
	c	» san identifitgar nomens, verbs ed adjectivs cun agid dad aspects formals. » san identifitgar, furmar ed applitgar ils temps grammaticals preschent, imperfect e perfect, plusquamperfect e futur. » san identifitgar l'infinitiv, la furma conjugada ed il particip perfect. » san identifitgar il tschep e furmar famiglias da peds. » enconuschan ils verbs regulars, alternants (p. ex. clamar - el cloma) ed irregulars (p. ex. ir - el va).
	d	» san numnar differentas particlas che collian cuntegns en discurs e raquintaziun (p.ex. preposiziuns sco sut, sin; conjunziuns sco e(d), u, sche). » san numnar differentas sorts da pronoms (p. ex. pronoms possessivs, pronoms persunals). » san identifitgar las particlas sco spezia da peds nunvariabla. » han enconuschientschas davart l'indicativ, il cundiziunal, il conjunctiv en il discurs indirect. » san applitgar l'imperativ e la furma da curtaschia. » san duvrar meds d'agid per la lavur cun il verb.

renviaments		
3. Ils scolars e las scolaras san applitgar lur savida davart reglas ortograficas en exercizis isolads ed en agens texts.		
R.5.C.3 Las scolaras ed ils scolars ...		
1		
	a	» san dir si cun sustegn l'alfabet.
	b	» san dir si l'alfabet ordadora per consultar independentamain il vocabulari. » san segmentar e scriver ils peds ch'els audan, era sche l'ortografia n'è betg adina correcta. » san memorisar la scripziun da peds. » san ch'ins scriva grond nums da persunas e nums geografics.
2	c	» san applitgar las reglas ortograficas da basa mintgamai senza excepziuns en exercizis isolads ed en agens texts, sche la regla è dada (p. ex. consonanza dubla, s/sch, ch/tg, c/z, accents, scriver grond u pitschen). » san eruir il tschep u la furma da basa d'in pled. » san differenziar vocals dals consonants. » san nizzegiar strategias per consultar vocabularis stampads ed electronics (p. ex. l'infinitiv dal verb per guardar suenter peds en vocabularis).
	d	» san applitgar las reglas ortograficas cun resguardar las excepziuns relevantas en exercizis isolads ed en agens texts, sche la regla è dada (p. ex. consonanza dubla, s/sch, ch/tg, c/z, accents, scriver grond u pitschen). » san applitgar las reglas da comma da basa (p. ex. en enumeraziuns). » san chattar tut ils peds cun scripziun regulara en vocabularis stampads ed electronics.
	e	» san ch'i dat peds che tunan per rumantsch e tudestg tuttina, ma che vegnan scrits differentamain (p. ex. litteratura - Literatur, program - Programm, agressiv - aggressiv).

R.6

A

Litteratura e cultura en il focus

Preschentaziun da texts e reflexiun davart l'effect

		renviaments	
1. Scolaras e scolars san reproducir a moda creativa texts litterars, san discurren davart texts e reflectar lur patratgs e sentiments en connex cun lur lectura.			
R.6.A.1	Las scolaras ed ils scolars ...		
1	a	» san s'approfondar cun agid da cudeschs da maletgs en istorgias prelegidas e raquintadas libramain. » san discurren davart quai ch'els han legì u tadlà ed èn motivads d'adina puspè sa fatschentar cun cudeschs da maletgs, discs cumpacts e films.	
	b	» san far maletgs tar istorgias, als metter en connex cun las istorgias e raquintar singulas episodas da l'istorgia. » san descriver cun agid singulas figuras da l'istorgia e dar pled e fatg, tge ch'als plascha vi da singulas figuras u vi da l'istorgia en general. » san descriver tge ch'als plascha vi da las medias ch'els dovran gugent (p. ex. cudesch, televisiun, film, istorgia auditiva). » san dir tge istorgias ch'als plaschan e tgeninas betg. » san chantar e dir si chanzuns e versets a moda ludica.	
	c	» san reproducir istorgias u scenas a moda figurativa (p. ex. acziun, discurs) u cun dissegns (p. ex. figuras, lieus). » san visitar cun accompagnament la biblioteca da la scola, chattar lur cudeschs preferids e nudar singuls aspects (p. ex. figuras, lieus) da las istorgias en in diari da lectura. » san communigar lur experientschas persunalas da tadlar e leger a moda chapibla als auters.	
	d	» san sa referir en in discurs al text, san circumscriber tge ch'els han legì u udi e s'occupeschan quattras cun il text. » san s'occupar da cudeschs e texts litterars ch'als na plaschan betg a prima vista e schlargian uschia lur repertori da leger.	
2	e	» san s'imaginar ed identifitgar la moda da vesair da singulas figuras, quai per exempel tras giugar las figuras u raquintar l'istorgia ord perspectiva d'ina figura. » san cun sustegn formular en in discurs lur atgna moda e maniera da leger in text litterar. » san descriver tge effect che singulas figuras, lieus u acziuns han sin els.	
	f	» san identifitgar tratgs essenzials da las figuras, da lieus ed acziuns en istorgias u singulas scenas adattadas a lur vegliadetgna e san preleger ellas a moda creativa, preschentar a moda figurativa, a scrit u cun dissegns. » mussan prontezza da sa barattar davart las differentas experientschas da leger, vesair e tadlar in text litterar adattà a lur vegliadetgna. » san sa referir al text litterar cun formular lur chapientscha da text.	
	g	» san formular en il discurs litterar lur chapientscha da singuls elements dal text e sa refereschan al text litterar. » san scrire agens texts sin fundament da models da texts litterars u entschattas da texts. » san recumandar ad auters cudeschs e texts litterars ch'als plaschan e san quattras explitgar lur gust preferì da leger.	

R.6 Litteratura e cultura en il focus

B Savida davart geners, furmas da texts, auturAs e lur ovras

1. **Ils scolars e las scolaras enconuschan tratgs essenzials da furmas da texts e da geners litterars. Els enconuschan singulas auturas ed auturs ed intginas da lur ovras e san metter lur savida en connex cun il temp.**

renviaments
LE2GR.6.A.1

R.6.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	a	» san vegnir attents cun agid a singuls tratgs d'istorgias sco l'entschatta e la fin e cuntegns tipics. » san ch'ils texts litterars èn vegnids scrits dad auturas u auturs.	
	b	» enconuschan historias da differentas auturas e da differentes auturs. » san attribuir exempels tipics (p. ex. da cudeschs da maletgs) als geners da las paraulas, dals comics, da las poesias, da las engiavineras e da las chanzuns. » enconuschan en contexts tipics singuls tratgs da differentes geners (p. ex. l'entschatta e la fin d'ina paraula).	
2	c	» san s'occupar da singulas auturas u singuls auturs rumantschs impurtants ed intginas da lur ovras principalas.	
	d	» san metter en relaziun il text e la biografia da l'autur. » san numnar singuls tratgs tipics dal cuntegn, da la furma e da la lingua da texts narrativs (p. ex. paraula, ditga, fabla, raquint, comic), texts lirics (p. ex. tact, strofa, refrain) e dramatics (p. ex. gieu auditiv, film).	
	e	» san s'occupar d'istorgias da differentes temps.	

R.6 Litteratura e cultura en il focus

C Analisa e sintesa

1. Las scholaras ed ils scholars vesan che texts litterars èn vegnids concepids a moda cunschienta areguard lur cuntegn, furma e lingua per crear in effect estetic. Els san nizzegiar questa savida per crear agens texts.		renviaments
R.6.C.1	Las scholaras ed ils scholars ...	
1	a » enconuschan e chapeschan maletgs ed illustraziuns a moda realistica.	
	b » san sa metter en la situaziun da l'istorgia e la resentir sco reala. » san recitar vers, rimas ed entiras poesias a moda ritmica, enconuschan e san giudair tact e ritmus sco elements lirics.	
	c » enconuschan e chapeschan differentas figuras, l'atmosfera da differentes lieus, differenta tensiun d'acziuns. » san s'occupar sulets u en cumpignia da texts litterars ch'èn adattads a lur vegliadetgna.	
	d » san cun agid enconuscher e chapir differentas perspectivas da figuras prototipicas (p. ex. bun/nausch, tup/perdert) e san giuditgar las figuras tenor questas simplas categorias.	
2	e » vesan independentamain simpels tratgs formals e linguistics da texts litterars (p. ex. rima, vers, strofa, schelta da plets) e san cun agid identifitgar lur effect ed al describer.	
	f » san s'occupar da la valur da texts litterars, sch'els enconuschan il muster dal text (p. ex. cudesch, text auditiv, film, cd-rom). » vesan particularitads da texts ficziunals e realistics e als san analisar sin fundament da lur cuntegn (p. ex. tensiun, figuras, acziun e lieus), furma (p. ex. rima, schema, structura) e lingua (p. ex. schelta da plets specifica, variaziuns, repetiziuns).	NUS.9.4.c
	g » vesan ed enconuschan differenzas tranter l'emprima muntada e la muntada metaforica da messadis, acziuns e figuras, san giuditgar las figuras e lur agir cun las categorias gist/malgist.	

R.6 Litteratura e cultura en il focus

D Savida davart cultura rumantscha

	1. Las scholaras ed ils scholars enconuschan las particularitads da lur atgna cultura, las stiman e vegnan sensibilisads per la diversidad intraculturala.	renviaments
R.6.D.1	Las scholaras ed ils scholars ...	
1	a » san s'occupar cun chanzuns, versets, tschaveras ed usits tipics da l'atgna regiun rumantscha.	
2	b » enconuschan tratgs tipics da l'architectura ed ovras artisticas da l'atgna regiun rumantscha.	